

РОЛЬ МОВЛЕННЕВОЇ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДІ-РОЗДУМИ

А.В. Омеляненко

Україна, м. Бердянськ, Бердянський державний педагогічний університет

Мовлення – це обов’язкова умова існування людського суспільства. Завдяки мовленню забезпечується передача досвіду та знань наступним поколінням, відбувається вплив на свідомість, задовольняється комунікативна потреба особистості.

Проблема розвитку зв’язного мовлення не є новою у дошкільній лінгводидактиці. У цьому напрямку проведено дослідження А.Богущ, Н.Гавриш, Н.Кузіної, А.Зрожевської, Н.Харченко, Н.Семенова[1,2]. Але при загальному зростанні інтересу поза межами уваги дослідників залишилась мовленнева гра як засіб розвитку самостійності мислення.

Мовленнева дидактична гра – це використання мови для досягнення понадмовного, естетичного, художнього ефекту. Основним механізмом мовленнєвої гри є переключення, руйнування традиційного стереотипу сприйняття мовних одиниць.

Основною функцією мовленнєвої гри є мовотворча, на думку В.Саннікова. У даному випадку мовленнева гра розглядається як яскравий та економічний спосіб вираження думки. Разом з цим, довго не усвідомлювалося, що мовленнева гра задовольняє не тільки нестійкі інтереси (заінтригувати, привернути увагу), але й покликана виконувати іншу мету – розвивати мислення та мовлення.

Мовленнева гра передбачає наявність партнера – інтерпретатора мовленнєвого спілкування. Спираючись на погляди науковців та наші дослідження, ми маємо підстави стверджувати, що ознайомлення старших дошкільників з розповідями-роздумами має відбуватися в процесі цілеспрямованого навчання, яке може відбуватися в ігровій формі. Процес перетворення уявлень в поняття, на думку Е.Ільєнкова, є логікою. Цієї позиції також дотримуються В.Кудрявцев, Г.Лобастов. Вони вважають, що в грі вибудовується логіка, у грі дитина входить у цю логіку, її засвоює та привласнює, робить її умовою та формою існування образу «Я».

Гра надає великі можливості для розвитку мовленнєвих умінь та навичок дошкільників. Використання мовленнєвих ігор та вправ передбачало складання дітьми власних розповідей-роздумів, коли дитина не просто відтворювала відомі їй мовленнєві одиниці, а вибирала, комбінувала їх кожного разу по-новому. У цьому виявляється

творчий характер мовленнєвої діяльності.

У навчанні дошкільників складати розповідь-роздум ми використовували ігри на основі наочності (картини, іграшки, ігри-пантоміми), ігри на вербальній основі та з елементами ТРВЗ. В іграх дітей з самого початку брали участь наскрізні герої Чомучко, Томучко, Сова Мудруся з казкової країни Запитань.

Відповідно до етапу навчання пропоновані нами мовленнєві дидактичні ігри можна умовно поділити на три групи.

До 1 групи ввійшли ті ігри, які ми використовували на підготовчому етапі. Вони були спрямовані на накопичення чуттєво-інформаційного досвіду дошкільників, оскільки багатство уявлень сприятиме розвитку їхнього логічного мислення та зв'язних розповідей-роздумів.

Друга група мовних ігор проводиться на ознайомлювальному етапі навчання складати розповіді-роздуми. Вони спрямовані були на формування елементарного усвідомлення загальної структури розповіді-роздуму (теза, доведення, висновок), уміння використовувати найоптимальніші засоби зв'язку, що забезпечують загальне структурне оформлення цього типу мовлення. На цьому етапі широко використовувалися моделі, наочність, які забезпечували матеріалізацію мовних уявлень дошкільників. Для ознайомлення дітей зі структурою розповіді-роздуму використовували власні розроблені моделі (будинок, квітка, дерево). Дітям пояснювали, що вирази (*я думаю, мені здається, я знаю, на мій погляд*) живуть у віконечках першого поверху; слова (*по-перше, по-друге, бо тому що*) – у віконечках другого, а слова (*отже, отож, таким чином*) – у віконцях третього.

Складовою частиною занять діяльнісного етапу були найскладніші в мовленнєвому плані дидактичні ігри, які умовно віднесені нами до третьої групи. Вони мали на меті вдосконалювати вміння дошкільників складати суцільну розповідь-роздум, виділяти її структурно-сміслові частини, користуватися різноманітними способами зв'язку між структурними частинами.

Запропоновані мовленнєві дидактичні ігри розвивають у старших дошкільників уміння логічно мислити, доводити власну думку, робити висновки, сприяють розвиткові зв'язного мовлення.

Література:

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дитячої рідної мови: Підручник / За ред. А.М.Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.

2. Ушакова О.С. Развитие речи дошкольников. – М.: Изд-во Инст-та Психотерапии, 2001. – 240с.
3. Развитие речи детей дошкольного возраста / под. ред. Ф.А. Сохина.- М., 1984.- 140с.

Надійшло до редакції 25.03.2013 року